De Levende Natuur 78 (10):209-212 (1975)

OKTOBER 1975 JAARGANG 78, AFL. 10

NEDERLANDS TIJDSCHRIFT VOOR VELDBIOLOGIE
OPGERICHT DOOR E. HEIMANS, J. JASPERS Jr EN JAC. P. THIJSSE

Faunistische aantekeningen over de Bennekomse bossen

H. L. VAN DEN BRINK

Ondanks de toenemende druk van de recreatie blijft de fauna van de Bennekomse bossen nog steeds levendig en interessant. Sinds het vorige jaar, toen ik in dit blad over „Bennekomse bossen in vogelvlucht" schreef, laat zij zelfs een verheugende vooruitgang zien.

Reeds in maart werden de eerste baltsende Buizerden waargenomen. Er waren zelfs 2 paartjes, doch door het verongelukken van één van de vogels, die tegen een auto vloog, is er maar één paartje tot broeden gekomen. Een oud nest van de Wespendief werd wat opgeknapt en al spoedig zat het wijfje te broeden. Drie jongen waren het resultaat. Toen deze wat groter werden, kon men ze prachtig zien zitten op het nest en later ook in de directe omgeving.

Hoe oud de jongen zijn, kan men goed schatten aan de uitwerpselen onder de boom. Naarmate namelijk de jongen groter worden „spuiten" ze hun uitwerpselen steeds verder over de rand van het nest en dientengevolge wordt de kring van uitwerpselen onder de boom steeds groter.

Uit de voedselresten onder de boom bleek het hoofdbestanddeel van de prooidieren voor de jongen te bestaan uit jonge Konijnen en verder uit Houtduif, Eekhoorn en een enkele Mol. Na het uitvliegen van de

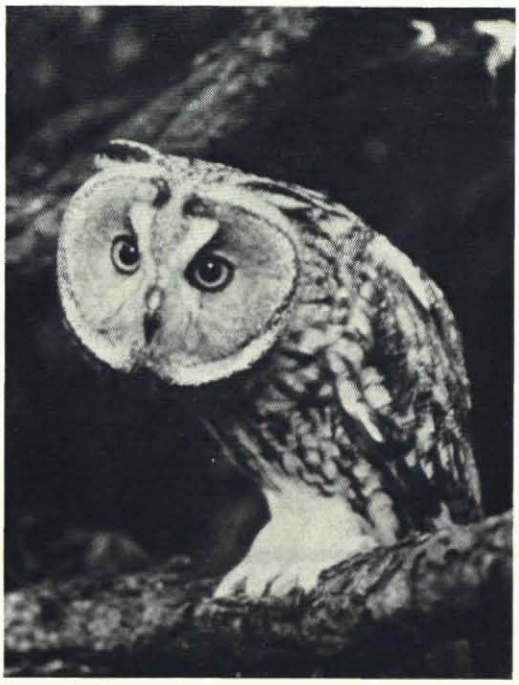

Fig. 1. *Ransuil.*

jongen blijft het ouderpaar de jongen nog enige maanden lang bijvoeren, totdat deze zich geheel zelfstandig kunnen redden. Zo hebben we nog maanden van dit mooie schouwspel kunnen genieten.

De Bosuil is wel de eerste „roofvogel" die in het voorjaar tot broeden komt. Reeds in maart vond de opzichter van het Staatsbosbeheer in een holle boom een nest met jongen, die in mei zijn uitgevlogen. In juni ontdekte ik nog een nest met 2 jongen op een oud eekhoornnest.

De Ransuil (fig. 1) liet zich wel geregeld 's avonds horen, maar een nest hebben wij niet kunnen ontdekken.

De Sperwers (fig. 2) troffen we weer in hun oude, vertrouwde omgeving. Volgens een vrij vaste regel bouwen ze ieder jaar hun nest op enkele tientallen meters afstand van het oude nest. Er waren dit jaar 2 broedgevallen, elk met 3 jongen.

Zoals bekend, bestaat de prooi van de Sperwer voornamelijk uit kleine zangvogels. Gedurende de periode dat de jongen gevoerd worden, jaagt het mannetje en is het wijfje steeds in de omgeving of op het nest aanwezig om de jongen te beschermen en te voeren. Heeft het mannetje een prooi gevangen, dan meldt hij zich door in de vlucht een luid ki-ki-ki ten gehore te brengen, waarop het vrouwtje hem tegemoet vliegt om de prooi, al vliegend, over te nemen. Het wijfje gaat daarna naar de zogenaamde „plukplaats" om de prooi te plukken en dan aan de jongen te voeren. Deze plukplaats is goed kenbaar aan een massa veren, zowel van de slachtoffers als van de Sperwer zelf, die in die periode in de rui is.

Daar ik dit overgeven van de prooi nog nooit zelf had waargenomen, heb ik bij de plukplaats een schuilhut gebouwd en deze goed gecamoufleerd met vogelkerstakken. Om 5.00 uur 's morgens heb ik toen de wacht betrokken en mijn moeite was niet vergeefs. Reeds na een kwartier hoorde ik het mannetje roepen en direct daarop vlogen de echtelieden met een daverend geweld tegen elkaar op, zodat de veren er letterlijk afvlogen. Daarna kwam het wijfje heel rustig, met een roodstaartje in haar poten, voor mij zitten om dit vrijwel geheel kaal te plukken.

Even zijn wij bezorgd geweest dat de Wespendief dit jaar verstek zou laten gaan. Gelukkig is ook deze trouwe bewoner van onze bossen weer teruggekeerd. Op een paar honderd meter van het buizerdnest werd een reeds bestaand nest opgeknapt en betrokken. De Wespendief legt maximaal 2 eieren en heeft meestal één jong. Zo ook nu weer.

Vorig jaar was het een goed wespenjaar en troffen we iedere dag verse wesperaten onder de boom. Doordat er dit jaar vrijwel geen wespen waren, moesten de vogels noodgedwongen wel grotendeels overschakelen op ander voedsel. Buiten een enkel wesperaatje

vonden we onder het nest voornamelijk resten van kikkers, jonge duiven en een enkele Eekhoorn.

Aangenomen wordt dat de Wespendief de wespennesten vindt door de wespen in de vlucht naar hun nest te volgen. Deze zomer had ik een interessante waarneming die deze theorie zou kunnen bevestigen. Toen wij namelijk deze zomer achter ons huis in de tuin zaten, dook er plotseling een Wespendief, in een prachtige glijvlucht, naar onze bijenkasten achter in de tuin. Kennelijk was hij de bijen naar de kast gevolgd. Helaas schrok hij van onze aanwezigheid en vloog hij terstond weer omhoog.

Ook de Torenvalk was dit jaar goed vertegenwoordigd. Er zijn vier nesten, met gemiddeld 3 jongen per nest, uitgevlogen.

Wat de roofvogelstand betreft dus zeer optimistische geluiden, al missen we natuurlijk nog steeds de Havik en de Boomvalk.

De Grote bonte specht, met minstens 12 broedgevallen in onze bossen, overtrof alle voorgaande jaren.

Ook de Groene en de Zwarte specht waren goed vertegenwoordigd.

Zelfs de IJsvogel was er weer en liet zich geregeld zien in de omgeving van de Renkumse Beek. Een broedgeval is echter niet bekend.

De Eekhoorn is weer vrij talrijk.

Reintje de Vos heeft helaas de grootste moeite zich te handhaven en ieder jaar is er opnieuw de angst dat we dit prachtige dier hier voor het laatst gezien hebben. Ook dit jaar werd, juist tegen het uitlopen van de

Fig. 2. *Sperwer. Foto G. Lieftink.*

De Levende Natuur 78 (10):209-212 (1975)

jongen, het vossehol ontdekt en vernietigd. Gelukkig lijkt over het hele land genomen de vossenstand op peil te blijven.

Tot slot een woord van waardering voor de opzichters van het Staatsbosbeheer, de heren Tijmes en Willems, die zich ontpoppen als ware natuurliefhebbers en vogelliefhebbers in het bijzonder. Onder meer hebben zij hier uilekasten en torenvalkkasten aangebracht. Vroeger was dat wel anders. Het is nog niet zoveel jaren geleden, dat het devies van iedere jachtopziener en jager luidde: „Alles met een kromme sneb moet dood!" Wij mogen dan ook gelukkig zijn met deze gunstige verandering van de mentaliteit.

De dynamiek van duinlandschappen

C. SIPKES

In het begin van onze jaartelling zouden onze duinen nog niet veel te betekenen gehad hebben. Pas na de Middeleeuwen ontstonden heuvels tot 50 meter hoog (Schoorl) en een halve eeuw geleden lagen er hectaren stuivende duinen op Schouwen, die nodig vastgelegd moesten worden, omdat anders percelen van belendende eigenaren onder zouden stuiven.

De windkracht aan de kust is belangrijk groter dan in het binnenland. Over een jaar gerekend is de gemiddelde windsnelheid bij Den Helder 6,7 meter per seconde en in Maastricht 2,8 (Dr. C. Braak: Het klimaat van Nederland, blz. 70). Het zand stuift, door zijn fijne korrel, vergeleken met rivierzand, gemakkelijker, de vegetatie is veelal schraal, op het strand bijna geheel ontbrekend en in de duinen meestal niet gesloten door de konijne-vraat. De zee is grillig door niet te voorspellen perioden van afslag en aanwas (helaas meer afslag door de bodemdaling t.o.v. de zee met 2 mm per jaar). Ziedaar vele factoren voor een imposante dynamiek, waarbij in ons lage landje nog komt de technische zorg van Waterstaat en waterschappen voor de duinen als zeewering. Tijdens de rampnacht van 1953 heeft het een haar gescheeld of ook de duinen naar de lage polders waren doorgebroken.

Voor de oppervlakkige beschouwer is het moeilijk uit te maken wat natuurlijk of kunstmatig is; het loopt ook door elkaar heen. Waar natuurlijke aanwas is, is het zeer gemakkelijk met simpele takkenschermen nieuwe duinen aan te winnen (de Bosplaat), maar waar afslag is, zijn dure „kunstwerken" nodig als hoofden of basaltglooiingen.

De twee slufters die we hebben, de Slufter op Texel en het Zwin op de Belgische grens, lijken natuurlijk, maar beide zijn het zeer ten dele.

Duingebieden die nu van de zee afgesloten zijn, zoals de Mui op Texel en de twee duinmeren op Voorne, zijn, voorzover dit historisch na te gaan is, met menselijke hulp afgesloten van de zee, ook al is die hulp nog zo gering geweest. Andere duinmeren, zoals het recente Oostvoornse Meer, danken hun bestaan voor 100% aan een kunstmatige zanddijk. Nieuw is dit systeem niet; in de kop van Noordholland bijvoorbeeld lopen lange zanddijken waarvoor later duinen gestoven zijn op brede stranden. Daar ontstond het Zwanenwater.

In de eerste jaren na de afsluiting is een zeer interessante successie te zien van pioniers als Parnassia *(Parnassia palustris)*, een enkele orchidee als de Vleeskleurige orchis